

Benchmark Gemeentelijk Ondernemingsklimaat 2010

Resultaten eindmeting gemeente Dordrecht

Stadsrapportage

Opdrachtgever: Ministerie van Economische Zaken

ECORYS Nederland BV

Rotterdam, 21 juni 2010

ECORYS Nederland BV
Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
W www.ecorys.nl
K.v.K. nr. 24316726

Inhoudsopgave

1 Inleiding	7
1.1 Achtergrond	7
1.2 Stadsrapportage	7
1.3 Beknopte onderzoeksverantwoording	8
1.4 Leeswijzer	8
2 Beschouwing ondernemingsklimaat gemeente Dordrecht	11
2.1 Ondernemingsklimaat in vogelvlucht	11
2.2 Algemene tendensen	14
2.3 Uitwerking naar thema	15
2.3.1 Ondernemerschap	15
2.3.2 Economisch beleid	17
3 Organisatie economisch beleid	21
4 Gemeentelijke dienstverlening	23
4.1 Dienstverlening	23
4.2 Communicatie	24
4.3 Vergunningen	24
4.4 Aanpak strijdige regelgeving	26
5 Ondernemerschap	27
5.1 Startersbeleid	27
5.2 Arbeidsmarktbeleid	27
6 Acquisitie- en promotiebeleid	29
7 Ruimte, infrastructuur en veiligheid	30
7.1 Ruimtelijk beleid	30
7.2 Bereikbaarheid en parkeren	31
7.3 Veiligheid	32
Bijlage 1 Achtergrondkenmerken	35
Bijlage 2 Statistische verantwoording	39

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Aanleiding

Het Rijk heeft in het kader van het Grotestedenbeleid (GSB) in 2005 met de grote gemeenten een convenant gesloten om te werken aan de verbetering van het ondernemingsklimaat. In dit convenant staat aangegeven hoe de stad het ondernemingsklimaat wil bevorderen en welke prestaties aan het einde van de convenansperiode (2009) graag gehaald wil hebben. Het Ministerie van Economische Zaken ondersteunt de steden bij het meten van deze prestaties door het houden van de Benchmark Gemeentelijk Ondernemingsklimaat.

De Benchmark wordt gehouden voor 32 grote steden (31 GSB-steden plus Apeldoorn) in Nederland. Na de eerdere nulmeting en tussenmeting is nu een eindmeting uitgevoerd. Op basis hiervan worden de gemeenten door het Ministerie van Economische Zaken beoordeeld op hun inspanningen.

In het voorjaar van 2010 is de Benchmark uitgevoerd als eindmeting van de convenansperiode. De Benchmark is opnieuw uitgevoerd door het onderzoeks- en adviesbureau ECORYS.

Hoe komt de Benchmark tot stand?

De basis voor het onderzoek vormt het afnemen van een telefonische vragenlijst onder circa 17.500 bedrijven (bruto) in de betrokken gemeenten. Aan de ondernemers is gevraagd een oordeel te geven over de belangrijkste elementen van het ondernemingsklimaat in uw gemeente. Naast deze telefonische ronde zijn gesprekken gevoerd met de betrokken gemeenten en stakeholders geïnterviewd (zoals een MKB-er of het georganiseerde bedrijfsleven, bv. Kamer van Koophandel, ondernemersverenigingen etc.).

1.2 Stadsrapportage

Het rapport *Benchmark Gemeentelijk Ondernemingsklimaat: Thematische rapportage Eindmeting* (2010) doet uitgebreid verslag van de uitkomsten van de eindmeting. De eindmeting is uitgevoerd in de periode januari 2010 tot en met juni 2010 en vergelijkt deze met de resultaten van de nul- en tussenmeting. De invalshoek van de thematische rapportage is generiek: het in de 31 GSB-gemeenten in beeld brengen van het ondernemingsklimaat, de relatieve onderlinge sterktes en zwaktes en de ontwikkelingen daarin.

Deze invalshoek heeft tot gevolg dat niet al het per individuele gemeente beschikbare onderzoeksmateriaal in de rapportage is verwerkt. Om deze reden is de voorliggende *stadsrapportage* uitgebracht.

Deze stadsrapportage bevat een korte beschouwing van het gemeentelijk ondernemingsklimaat dat is gebaseerd op de uitkomsten van de telefonische enquête onder ondernemers in de gemeente, de interviews met stakeholders en de door de gemeente verstrekte informatie. Hierbij besteden we aandacht aan de huidige stand van zaken in verhouding tot het vertrekpunt ten tijde van de nulmeting. In de tussenrapportage (2008) is de ontwikkeling tussen 2005 en 2007 beschreven. In deze eindmeting richten we ons voornamelijk op de fysiek-ruimtelijke en dienstverlenende ontwikkelingen die de stad sinds de tussenmeting heeft doorgemaakt. Door de meningen van de verschillende gesprekspartners bij elkaar te brengen wordt duidelijk of de meningen elkaar versterken of ontcrachten.

1.3 Beknopte onderzoeksverantwoording

Voor de telefonische enquête onder ondernemers is binnen elke gemeente een aselechte steekproef van bedrijven getrokken¹. Omdat elke steekproef gevoelig is voor toevallige fluctuaties is er sprake van een betrouwbaarheidsmarge rond de gegeven rapportcijfers. Deze marge verschilt per item, maar bedraagt in het algemeen maximaal 0,1 rapportpunt, bij een betrouwbaarheid van 90%. Een uitzondering vormen de items waarbij slechts een beperkt aantal respondenten een beoordeling heeft gegeven. Daarom zijn deze onderzoeksresultaten indicatief (n-waarden zijn toegevoegd). De onderzoeksresultaten zijn gewogen naar de brancheverdeling van de totale gemeentelijke bedrijvenpopulatie. Statistisch significante verbeteringen en verslechtering van een rapportcijfer ten opzichte van de nulmeting worden in de tabellen aangegeven door een opwaartse (↑) respectievelijk een neerwaartse pijl (↓)².

1.4 Leeswijzer

- **Hoofdstuk 2** geeft een beschouwing van het ondernemingsklimaat in de gemeente weer. Hierin wordt ingegaan op het algemeen oordeel van ondernemers over het ondernemingsklimaat en geeft inzicht in een selectie van belangrijke onderdelen van het ondernemingsklimaat. Ook wordt een beeld geschetst van de mate waarin de door de gemeente geformuleerde doelstellingen wel of niet worden gehaald. Tot slot wordt ingegaan op de algemene tendensen uit de gesprekken met de gemeente en stakeholders ten aanzien van een aantal thema's.

¹ Voor een uitgebreidere statistische verantwoording wordt verwezen naar het Bijlagenrapport thematische rapportage, hoofdstuk 2.

² Voor een uitgebreidere toelichting op de aanpak van het onderzoek wordt verwezen naar paragraaf 1.4 uit de Thematische rapportage.

- De **volgende hoofdstukken** geven de rapportcijfers op de verschillende onderdelen van het ondernemingsklimaat weer. De volgorde van de hoofdstukken sluit aan bij die van de thematische rapportage van de eindmeting:
 - Organisatie economisch beleid (hoofdstuk 3);
 - Gemeentelijke dienstverlening (hoofdstuk 4);
 - Ondernemerschap (hoofdstuk 5);
 - Acquisitie- en promotiebeleid (hoofdstuk 6);
 - Ruimte, infrastructuur en veiligheid (hoofdstuk 7);
- **Bijlage 1** geeft de verdeling van de gemeentelijke ondernemerssteekproef over een aantal achtergrondkenmerken weer en laat de achterliggende data zien die horen bij de figuren in de rapportage.
- In **Bijlage 2** is de statistische verantwoording opgenomen. Hierin staan ook de populatie, de steekproef en de weegfactoren van de gemeente.

2 Beschouwing ondernemingsklimaat gemeente Dordrecht

2.1 Ondernemingsklimaat in vogelvlucht

In onderstaande tabel staat het oordeel van ondernemers over het ondernemingsklimaat in de gemeente Dordrecht tijdens de nul- en eindmeting. De gemeente Dordrecht wordt vergeleken met het gemiddelde van de G27 en G31. Uit de tabel blijkt dat ondernemers het ondernemingsklimaat in de gemeente Dordrecht significant hoger waarderen dan tijdens de nulmeting. Het algemene oordeel ondernemingsklimaat is sterker gestegen dan in de G27 en G31 als geheel. Hierdoor scoort Dordrecht bij deze meting gelijk aan het gemiddelde van de G27 en G31.

Tabel 2.1 Algemeen oordeel ondernemingsklimaat

	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Dordrecht	6,3	6,6 ↑	6,8 ↑
G27	6,5	6,7 ↑	6,8 ↑
G31	6,5	6,7 ↑	6,8 ↑

Om in één oogopslag een beeld te krijgen van de onderliggende ontwikkelingen in de waardering van het ondernemingsklimaat, is in onderstaande tabel een overzicht gegeven van de ondernemersoordelen op een selectie van indicatoren. De nul- en eindmeting zijn naast elkaar gezet en in de laatste kolom is de ontwikkeling weergegeven.

Tabel 2.2 Oordeel selectie belangrijkste indicatoren ondernemingsklimaat Dordrecht

	Nulmeting	Eindmeting	Ontwikkeling
Algemeen oordeel ondernemingsklimaat	6,3	6,8	+
Beschikbare ruimte	6,3	6,6	+
Bereikbaarheid per auto	6,6	7,1	+
Parkeermogelijkheden	5,9	6,4	+
Bereikbaarheid per openbaar vervoer	6,6	6,7	+
Veiligheid omgeving bedrijfspand	6,6	6,8	+
Staat van de openbare ruimte	6,5	7,0	+
Ontwikkeling en herstructurering bedrijfslocaties	5,8	6,5	+
Startersbeleid	6,1	6,4	+
Promotie- en acquisitiebeleid	5,9	6,2	+
Arbeidsmarktbeleid	6,0	6,5	+
Kwaliteit gemeentelijke dienstverlening	5,5	6,6	+
Duidelijkheid gemeentelijke organisatie	5,7	6,1	+
Duidelijkheid gemeentelijk beleid/regelgeving	5,8	6,0	+
Mate van aandacht voor verbeteren ondernemingsklimaat	5,3	6,4	+

Legenda:

- Vershil nul- en eindmeting kleiner of gelijk aan -0,2 en/of statistisch significante daling : -
 Vershil nul- en eindmeting tussen -0,1 en +0,1 mits geen statistisch significante stijging of daling : =
 Vershil nul- en eindmeting groter of gelijk aan +0,2 en/of statistisch significante stijging : +

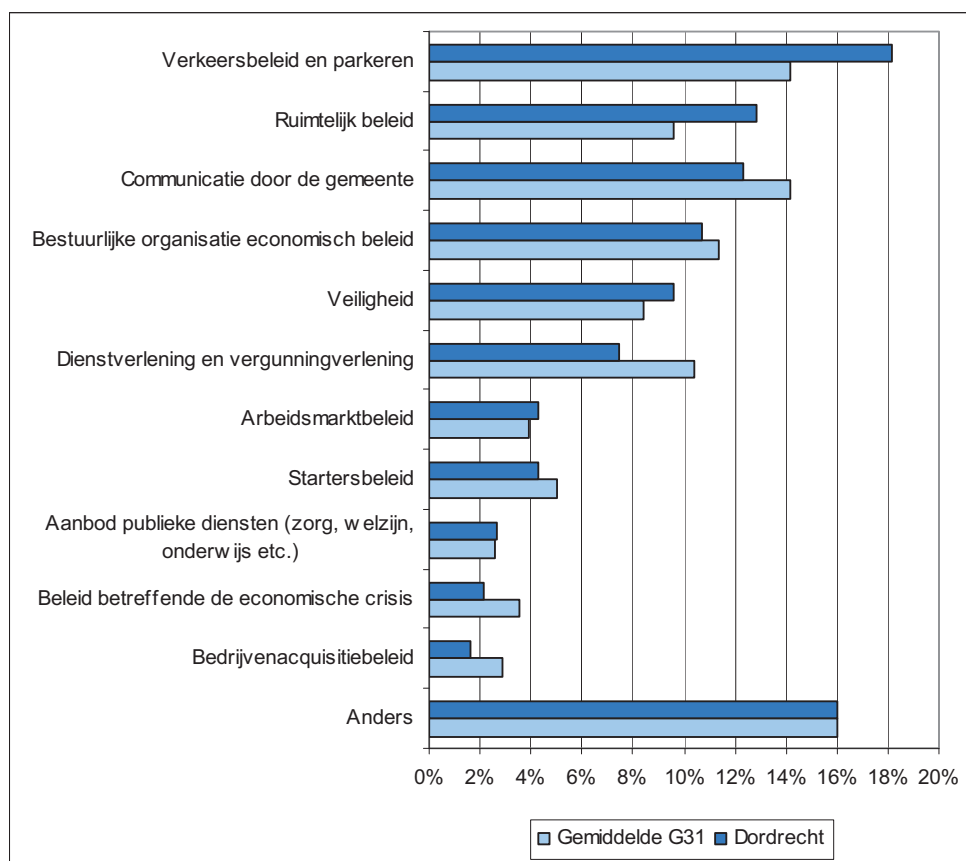
De gemeente Dordrecht scoort goed op de fysiek-ruimtelijke aspecten van het ondernemingsklimaat. Vooral de waardering van de bereikbaarheid per auto en de staat van de openbare ruimte is relatief hoog. Sinds de nulmeting is de waardering voor parkeermogelijkheden en de ontwikkeling en herstructurering bedrijfslocaties fors gestegen. De waardering voor de dienstverleningsfactoren blijft verhoudingsgewijs achter ten opzichte van de fysiek-ruimtelijke aspecten. Wel is zichtbaar dat de waarderingen van de kwaliteit gemeentelijke dienstverlening en de mate van aandacht voor het verbeteren van het ondernemingsklimaat sterk zijn gestegen.

De waardering van de Dordtse ondernemers is op alle aspecten gestegen in vergelijking tot de nulmeting in 2005. De ontwikkeling op fysiek-ruimtelijke aspecten is positief, de ontwikkeling op de dienstverlenende aspecten ook, maar in mindere mate. Uitzondering hierop vormen de kwaliteit gemeentelijke dienstverlening en de mate van aandacht voor het verbeteren van het ondernemingsklimaat, deze onderdelen laten juist wel een duidelijke verbetering zien. Het oordeel over de bereikbaarheid per openbaar vervoer is net als bij de tussenmeting het minst gestegen.

Ondernemers zijn gevraagd welke twee elementen voor hen het zwaarste wegen bij het beoordelen van het ondernemingsklimaat (zie figuur 2.1). Hieruit blijkt dat ondernemers in de gemeente Dordrecht het verkeersbeleid en parkeren, ruimtelijk beleid en communicatie door de gemeente het belangrijkste vinden. In vergelijking met de G31 als geheel weegt vooral het verkeersbeleid en parkeren substantieel zwaarder mee. Opvallend is dat ondernemers in Dordrecht communicatie door de gemeente, dienstverlening en vergunningverlening en beleid betreffende economische crisis minder belangrijk vinden dan gemiddeld in de G31.

Stakeholders geven aan dat zij het kennis en innovatie beleid, de bereikbaarheid en de stimuleringsmaatregelen belangrijk vinden in het beoordelen van het ondernemingsklimaat.

Figuur 2.1 Belangrijkste elementen bij beoordelen ondernemingsklimaat³

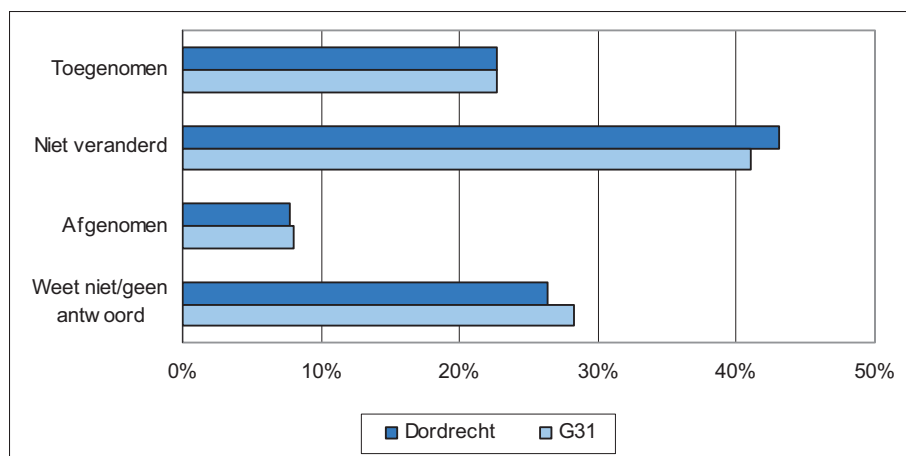

Uit figuur 2.2 blijkt dat ruim 20% van de ondernemers in Dordrecht vindt dat de aandacht voor het ondernemingsklimaat sinds de tussenmeting is toegenomen. Het merendeel van de ondernemers in Dordrecht vindt dat de aandacht voor het ondernemingsklimaat sinds de tussenmeting niet veranderd is. Ten opzichte van de G31 vindt een klein deel meer dat de aandacht voor het ondernemingsklimaat niet veranderd is .

³ De ondernemers zijn gevraagd de twee voor hen belangrijkste elementen te noemen

De meerderheid van de stakeholders geven aan dat de aandacht voor het ondernemingsklimaat is toegenomen, ook zijn ze van mening dat dit geleid heeft tot een verbetering van het ondernemingsklimaat.

Figuur 2.2 Toe- of afname aandacht ondernemingsklimaat sinds de tussenmeting

2.2 Algemene tendensen

In de eindmeting is de gemeente gevraagd op welke economische thema's uit het Meerjarenontwikkelingsprogramma (MOP) tot nu toe de meeste dan wel minste vooruitgang is geboekt. De resultaten zijn opgenomen in tabel 2.3.

Tabel 2.3 MOP-thema's met meeste en minste vooruitgang (volgens de gemeente zelf)

Meeste vooruitgang geboekt	Minste vooruitgang geboekt
Stimuleren economische concurrentiepositie Vergroten aantrekkingskracht	Verbreiden economische structuur

Zowel het stimuleren van de economische concurrentiepositie en de vergroting van de aantrekkingskracht van de stad kent speciale aandacht voor zowel de binnenstad als het aantrekken van dagbezoekers. Om dit te bewerkstelligen zijn er verschillende projecten opgestart. De realisatie van Watertoren “Villa Augustus”, de herontwikkeling van Hotel Bellevu en de bouw van het Van der Valk hotel zal volgens de gemeten leiden tot meer bezoekers. De stakeholders geven aan niet veel te merken van deze inzet op het gebied van stadspromotie. Stakeholders geven aan dat er nog veel moet gebeuren op het gebied van stadspromotie, met name met betrekking tot de promotie van het onderwijs. Dat de gemeente minder vooruitgang heeft geboekt op het gebied van de verbreding van de economische structuur wordt wel herkend door de stakeholders. Er zijn ook stakeholders die juist aangeven dat deze verbreding ook niet noodzakelijk is, in de regio is naar hun idee genoeg diversiteit. Waar de gemeente nog wel op zou kunnen inzetten is het creëren van netwerken tussen de verschillende sectoren en het aantrekken van bedrijven die hoogopgeleide werknemers nodig hebben, aldus de stakeholders.

2.3 Uitwerking naar thema

2.3.1 Ondernemerschap

Startersbeleid

Ondernemers in Dordrecht beoordelen het startersbeleid significant hoger dan tijdens de nulmeting. De stijging is voor Dordrecht minder groot dan de stijging van de G31, hierdoor scoort Dordrecht inmiddels gelijk aan het gemiddelde van de G31.

Het Bedrijvencentrum Drechtsteden richt zich op het opzetten van verschillende bedrijvencentra. Daarnaast zijn er 3 creatieve broedplaatsen, waarvan één in ontwikkeling. Dit zijn de Voorstraat Noord, de Kansensflat en het CS-gebouw. Het CS-gebouw is nog in ontwikkeling als speciale broedplaats voor de creatieve sector. Het Energiehuis wordt geschikt gemaakt voor pop- en podiumkunsten en vanaf de opening in 2012 komt er in beperkte mate kantoorruimte vrij voor creatieve ondernemers.

Daarnaast heeft de gemeente Dordrecht een project voor veelbelovende starters, de Dordtse diamanten. Deze veelbelovende starters kunnen in aanmerking komen voor een subsidie van 10.000 euro, daarnaast krijgen zij hulp en advies vanuit de gemeente.

Tot slot heeft de gemeente Dordrecht mentorenprojecten. Ondernemers krijgen een mentor toegewezen die hen begeleidt bij het opstarten van een bedrijf. Stakeholders geven aan dat de ondernemers in Dordrecht die hulp krijgen vanuit dit project een wisselende mening hebben. Sommige ondernemers zijn erg tevreden over de begeleiding die ze hebben gekregen, terwijl andere ondernemers juist aangeven dat zij het gevoel hebben dat zij tegengewerkt worden door hun mentor.

Arbeidsmarktbeleid

De waardering van de Dordtse ondernemers voor het arbeidsmarktbeleid is significant gestegen ten opzichte van de nulmeting. De waarding is echter minder sterk gestegen als de waardering van de G31, hierdoor scoort Dordrecht gelijk aan het gemiddelde van de G31. Tijdens de nulmeting scoorde Dordrecht nog wel boven het gemiddelde van de G31. De stakeholders geven aan dat de gemeente Dordrecht veel doet aan arbeidsmarktbeleid, soms zelfs te veel. Een initiatief waar stakeholders enthousiast over zijn is de duurzaamheidsfabriek. Dit is een project gericht op het stimuleren van het onderwijs in de technische beroepen. Binnen dit project werkt de gemeente Dordrecht samen met onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven. De resultaten van dit project moeten nog komen, maar de eerste stappen in de goede richting zijn gezet. De stakeholders zijn minder te spreken over de inzet van het UWV op dit gebied, zij pakken de zaken niet professioneel aan volgens enkele stakeholders.

De gemeente Dordrecht beschikt over een Werkgeversservicepunt (WSP). Hierin werken CWI, UWV, Sociale Dienst Drechtsteden (SDD), Dordrechtse Ondernemersvereniging (DOV), Drechtwerken en het Ondernemersloket samen om het vraag en aanbod op de arbeidsmarkt op elkaar af te stemmen. Uit Figuur 5.1 en 5.2 blijkt dat slechts 10 procent van de Dordtse ondernemers problemen heeft bij het vervullen van vacatures. De problemen op het lage functieniveau doen zich vooral voor bij de uitvoerend/technische beroepen en op het gebied van verkoop. Op het midden en hoge functieniveau doen de problemen zich vooral voor op het uitvoerend/technische gebied en in de leidinggevende/management beroepen.

Een ander initiatief op het gebied van arbeidsmarktbeleid is het regionale Actieplan in het kader van de jeugdwerkloosheid; 'Geef jongeren een kans'. Dit project is opgesteld naar aanleiding van de forse stijging van de jeugdwerkloosheid in Dordrecht. De gemeente Dordrecht werkt in het kader van dit project samen met onderwijs, ondernemersorganisaties en ondernemers in de stad. Het plan bevat een groot aantal concrete acties om jongeren langer op school te houden, om te bemiddelen naar werk of werken en leren te combineren.

Kennis en innovatie

Op het gebied van kennis en innovatie heeft de gemeente Dordrecht een aantal initiatieven ontplooid. Zo heeft de gemeente Dordrecht tijdelijk een Economische Adviesraad Dordrecht gehad. Deze raad was gericht op het stimuleren van ondernemerschap en vernieuwing van de economie. Daarnaast is er in de gemeente Dordrecht een poging gedaan om het innovatiefonds 'NV kennisbedrijf' op te zetten, dit is in Dordrecht echter niet van de grond gekomen.

Tot slot is de gemeente Dordrecht ook bezig met de ontwikkeling van een aantal locaties gericht op kennis en innovatie namelijk het Leerpark en het Gezondheidspark. De gemeente Dordrecht probeert kennis en innovatie te ondersteunen door middel van de aanleg van breedbandnetwerken, het faciliteren van broedplaatsen, het bijeenbrengen van partijen middels netwerken/netwerkactiviteiten en de aansluiting van onderwijsinstellingen aan de behoefte van het bedrijfsleven. Verder faciliteert de gemeente opleidingen en kennisinitiatieven vanuit het bedrijfsleven. Zo is sinds 2008 het topinstituut waterbouw en deltatechnologie, EcoShapeBuilding with Nature, een initiatief van Boskalis, Van Oord en de gemeente Dordrecht in Dordrecht gevestigd.

Het Leerpark is een project waarbij onderwijsvernieuwing in het beroepsonderwijs samengaat met ruimtelijke vernieuwing en integratie met het bedrijfsleven. Bijzonder aan dit project is dat het onderwijsconcept de drager vormt voor de totale gebiedsontwikkeling, met leerbedrijven zoals Albert Heijn, de thuiszorg en de Brandweerkazerne. Op het Leerpark zijn nog een aantal locaties beschikbaar voor uitgifte. De gemeente tevreden met de behaalde resultaten tot nu toe. Het contact tussen het bedrijfsleven en de ondernemers in het Leerpark wordt als goed ervaren.

Het gezondheidspark is nog in ontwikkeling, inmiddels zijn er wel een aantal panden opgeleverd. Het districts bureau van de politie Zuid-Holland Zuid is op 24 januari 2008 in gebruik genomen. In mei 2010 is de GGD ook verhuisd naar het gezondheidspark. In het najaar van 2010 zal de sportboulevard worden opgeleverd. Tot slot is het ziekenhuis ook bezig met de nieuwbouw. De acquisitie voor dit gezondheidspark is inmiddels ook gestart.

De stakeholders zijn zeer positief over de bovengenoemde initiatieven. De uitdaging in de toekomst zal volgens de stakeholders liggen in de samenwerking tussen de verschillende parken en het zorgen voor een station dichtbij de parken. Op dit moment wordt er gelobbyed bij de spoorwegen om een extra station in Dordrecht te krijgen. De stakeholders geven ook aan dat het belangrijk is voor een goede ontwikkeling omtrent kennis en innovatie, dat Dordrecht een HBO-instelling in de stad krijgt.

Stakeholders vinden dat er de afgelopen jaren door het aantrekken van een wetenschappelijk instituut van Boskalis en de leeropstelling in de meet- en regeltechniek wel weer goed bedrijven in de kennisindustrie naar Dordrecht zijn gehaald.

2.3.2 Economisch beleid

Gemeentelijke organisatie en dienstverlening

Op het algemeen oordeel gemeentelijke dienstverlening scoort de gemeente Dordrecht significant hoger ten opzichte van de nulmeting. De gemeente Dordrecht heeft een sterkere stijging doorgemaakt, dan de G31. Waar de gemeente Dordrecht nog gelijk scoorde aan het gemiddelde van de G31 tijdens de nulmeting, scoort de gemeente nu hoger dan het gemiddelde. Op alle afzonderlijke onderdelen van de gemeentelijke dienstverlening scoort de gemeente Dordrecht significant hoger ten opzichte van de nulmeting. Deze zijn waarderingen zijn gelijk aan of hoger dan het gemiddelde van de G31.

Op het gebied van gemeentelijk beleid en regelgeving scoort de gemeente Dordrecht gelijk aan de nulmeting. De G31 heeft op dit punt wel een groei doorgemaakt, hierdoor scoort de gemeente Dordrecht nu gelijk aan het gemiddelde van de G31.

Op het gebied van vergunningverlening scoort de gemeente Dordrecht boven het gemiddelde van de G31, op het gebied van onderlinge afstemming scoort de gemeente Dordrecht gelijk aan het gemiddelde van de G31.

De Dordtse ondernemers zijn in vergelijking tot de G31 meer tevreden over de vergunningverlening. Op alle onderdelen scoort de gemeente Dordrecht hoger dan het gemiddelde van de G31, een uitzondering is de onderlinge afstemming met betrekking tot vergunningverlening. Op dit punt scoort de gemeente Dordrecht gelijk aan het gemiddelde van de G31.

De gemeentelijke organisatie wordt ook significant beter beoordeeld dan tijdens de nulmeting, ook hier scoort de gemeente Dordrecht hoger dan het gemiddelde van de G31.

De gemeente Dordrecht besteedt veel aandacht aan het verbeteren van de gemeentelijke dienstverlening aan ondernemers. Zo is het Bureau Antwoord opgezet en is er een zaak(volg)systeem opgezet om meer transparantie te krijgen in de klantencontacten. Stakeholders geven aan dat het ondernemersloket een goed initiatief is en dat het loket ook goed werkt. Daarnaast zijn ze ook zeer positief over het accountmanagement en de samenwerking binnen de Drechtsteden. In Dordrecht zijn 3 fte accountmanagers werkzaam.

In het kader van de deregulering heeft de gemeente Dordrecht het project Deregulering, Dualisering, Rechtmatigheid en Handhaafbaarheid (DDRH-toets) opgezet. Dit project toetst alle vordering in de gemeente op de vier punten van de DDRH. Binnen deze toets zijn 100 verordeningen getoetst. De stakeholders erkennen de inzet van de gemeente op het gebied van de aanpak van strijdige regelgeving. Echter geven de stakeholders wel aan dat het resultaat nog niet zichtbaar is. Stakeholders zijn met name negatief over de regelgeving met betrekking tot geluidsoverlast. De normen die worden gesteld door de gemeente zijn niet realistisch.

In het kader van het normenkader dienstverlening is Dordrecht één van de pilot gemeente. Het bewijs van goede dienst is dan ook in maart uitgereikt.

Sinds 2007 is de capaciteit van het ondernemersloket uitgebreid. Naast 3 accountmanagers is er nu ook een PR en communicatie manager, een ondersteuner en een begeleider.

Inzet gemeente omtrent de economische crisis

Op het gebied van het beleid omtrent economische crisis beoordeelt de Dordtse ondernemer het beleid hoger dan het gemiddelde van de G31. De toegankelijkheid van de gemeentelijke aanbestedingen voor de MKB-ers wordt gelijk gewaardeerd als het gemiddeld in de G31.

Stakeholders hebben gemengde gevoelens over de aanbestedingen van de gemeente Dordrecht. Veel aanbestedingen komen buiten de stad terecht, waardoor de ondernemers in de stad Dordrecht minder tevreden zijn. Daarnaast geven de stakeholders aan dat de gemeente te weinig daadkracht heeft getoond in de processen.

Acquisitie- en promotiebeleid

Het acquisitie- en promotiebeleid wordt door de ondernemers in Dordrecht hetzelfde beoordeeld als tijdens de nulmeting. De gemeente Dordrecht scoort hierdoor gelijk aan het gemiddelde van de G31, terwijl zij tijdens de nulmeting nog boven het gemiddelde van de G31 scoorde. De stakeholders denken dat de gelijkblijvende score te wijten is aan het feit dat de focus de afgelopen jaren qua promotie en acquisitie te veel heeft gelegen op de binnenstad. Andere plekken van de stad worden nog weleens vergeten.

De stakeholders geven aan dat zij de inzet op het gebied van stadspromotie goed vinden. De gemeente Dordrecht probeert potentieel nieuwe bedrijven te benaderen via de eigen internetsite/e-mail, via netwerken, deelname aan beurzen, via de NFIA en via de gerichte acquisitie door de acquisiteur (1fte). De acquisitie van Dordrecht richt zich vooral op binnenlandse bedrijven in de ICT-sector, de maritieme sector en de Value Added Logistics.

Ruimte en infrastructuur

Met betrekking tot het beleid rondom ruimte en infrastructuur laat de gemeente Dordrecht een significante stijging zien ten opzichte van de nulmeting. Een uitzondering hierop is het cijfer voor de ontsluiting van de bedrijfslocatie, de Dordtse ondernemers hebben deze factor significant lager beoordeeld ten opzichte van de nulmeting, maar beter dan tijdens de tussenmeting. De gemeente Dordrecht scoort op het vlak van ruimte en infrastructuur rondom het gemiddelde van de G31. Een uitzondering hierop vormt de ontsluiting van de bedrijfslocaties, deze score is beduidend lager dan het gemiddelde van de G31.

Ruim 90 procent van de ondernemers in Dordrecht geven aan voldoende ruimte te hebben, dit percentage ligt hiermee boven het gemiddelde van de G31.

De waardering van de bereikbaarheid en parkeren is op alle punten significant toegenomen ten opzichte van de nulmeting. De gemeente Dordrecht scoort echter wel lager dan het gemiddelde van de G31. Door de creatie van een fly-over over de A16 en de verbreding van de Mijlweg probeert de gemeente de bereikbaarheid te vergroten.

Stakeholders geven aan dat zij de bewegwijzering en de bereikbaarheid van het centrum van Dordrecht niet voldoende vinden. Over het parkeerbeleid zijn de stakeholders redelijk positief. Daarnaast is de ontsluiting van de N3 naar de A16 een punt van aandacht, net als de verbinding tussen de N3 en de A15, aldus de stakeholders.

Veiligheid

De waardering voor de veiligheid in de omgeving van het bedrijfspand is significant gestegen ten opzichte van de nulmeting, de waardering van de Dordtse ondernemers is hiermee hetzelfde als het gemiddelde van de G31.

Op het gebied van aangiftebereidheid scoort de gemeente Dordrecht boven het gemiddelde van de G31. De belangrijkste reden om geen aangifte doen is dat ondernemers denken dat het niets oplevert.

Sommige stakeholders geven aan dat de veiligheid in de binnenstad van Dordrecht niet goed is. Er is te weinig politie, wat leidt tot onveilige situaties. Andere stakeholders herkennen dit probleem niet, over het algemeen kan worden gesteld dat de veiligheid in de gemeente Dordrecht goed is, aldus de stakeholders. De stakeholders zijn ook zeer positief over de stichting beveiliging bedrijventerreinen Dordrecht.

Wijkeconomie

Op het gebied van de stimulering van de wijkeconomie kent de gemeente Dordrecht het project 'Werken aan de wijkeconomie 2008.' Het betreft een concreet plan van aanpak voor de stimulering van de wijkeconomie, de prioriteiten liggen hierbij op Dordt-West. Verder heeft de gemeente Dordrecht een kansenmakelaar die actief is in de wijken en heeft MKB Nederland een procesmanager wijkeconomie in Dordt-West.

Ook het project Dordtse diamanten richt zich op stimuleringsmaatregelen voor de kansrijke ondernemers in Dordrecht. Daarnaast heeft Oud-Krispijn een winkelstraatmanager.

Tot slot probeert de gemeente Dordrecht vestiging van ondernemers in woongebieden te stimuleren via de website 'beroepsuitoefening aan huis.'

3 Organisatie economisch beleid

Tabel 3.1 Rapportcijfers ondernemers over gemeentelijke organisatie

	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Dordrecht			
Duidelijkheid organisatie	6,1	5,9 ↓	6,1
Aandacht voor verbeteren ondernemingsklimaat	5,7	5,8 ↑	6,4 ↑
Inlevingsvermogen bestuurders	5,4	5,4	6,6 ↑
Regionale samenwerking	6,2	6,9 ↑	6,9 ↑
G31			
Duidelijkheid organisatie	5,8	5,9 ↑	6,1 ↑
Aandacht voor verbeteren ondernemingsklimaat	5,6	5,8 ↑	6,2 ↑
Inlevingsvermogen bestuurders	5,3	5,3	6,0 ↑
Regionale samenwerking	5,9	6,3 ↑	6,5 ↑

Tabel 3.2 Rapportcijfers ondernemers over opstelling gemeente omtrent economische crisis

	Eindmeting
Dordrecht	
Beleid omtrent economische crisis	5,9
Toegankelijkheid gemeentelijke aanbestedingen voor MKB-ers	5,5
G31	
Beleid omtrent economische crisis	5,7
Toegankelijkheid gemeentelijke aanbestedingen voor MKB-ers	5,5

4 Gemeentelijke dienstverlening

4.1 Dienstverlening

Tabel 4.1 Rapportcijfers ondernemers over kwaliteit van de gemeentelijke dienstverlening

	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Dordrecht			
Algemeen oordeel dienstverlening	5,8	6,0 ↑	6,6 ↑
Nakomen afspraken	6,1	6,1	6,6 ↑
Snelheid beantwoorden verzoeken	5,5	5,3 ↓	6,0 ↑
Kennisniveau ambtenaren	5,9	6,2 ↑	6,4 ↑
Klachtenmogelijkheden	5,8	5,6 ↓	6,6 ↑
G31			
Algemeen oordeel dienstverlening	5,8	6,0 ↑	6,3 ↑
Nakomen afspraken	6,1	6,2 ↑	6,4 ↑
Snelheid beantwoorden verzoeken	5,3	5,4 ↑	6,0 ↑
Kennisniveau ambtenaren	5,9	6,0 ↑	6,3 ↑
Klachtenmogelijkheden	5,7	5,7	6,0 ↑

Tabel 4.2 Rapportcijfers ondernemers over loketorganisatie

	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Dordrecht			
Openingstijden loket	6,5	6,6 ↑	7,0 ↑
Vindbaarheid loket	6,6	6,4 ↓	7,0 ↑
G31			
Openingstijden loket	6,4	6,6 ↑	6,8 ↑
Vindbaarheid loket	6,2	6,4 ↑	6,5 ↑

4.2 Communicatie

Tabel 4.3 Rapportcijfers ondernemers over gemeentelijke informatie en communicatie

	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Dordrecht			
Contactmogelijkheden ambtenaren	6,1	6,0 ↓	6,5 ↑
Telefonische bereikbaarheid	6,1	5,7 ↓	6,3 ↑
Contactmogelijkheden bestuurders	5,7	5,7	6,3 ↑
Informatie over beleid/regelgeving	6,1	5,9 ↓	6,1
Duidelijkheid beleid/regelgeving	5,9	5,8 ↓	6,0
G31			
Contactmogelijkheden ambtenaren	5,9	6,0 ↑	6,2 ↑
Telefonische bereikbaarheid	5,8	6,0 ↑	6,1 ↑
Contactmogelijkheden bestuurders	5,5	5,5	5,8 ↑
Informatie over beleid/regelgeving	5,8	5,9 ↑	6,0 ↑
Duidelijkheid beleid/regelgeving	5,6	5,7 ↑	6,0 ↑

4.3 Vergunningen

Ondanks de omvangrijke steekproef en de aanvulling hierop met ondernemers die vergunningen hebben aangevraagd, is de respons in sommige steden op deze vragen beperkt. Daarom hanteren we het volgende uitgangspunt: Indien het aantal respondenten 20 of meer betreft ($n \geq 20$) kan het rapportcijfer als redelijk betrouwbaar beschouwd worden. Indien het aantal respondenten kleiner is dan 20 ($n < 20$), dan kan het cijfer als niet representatief worden beschouwd.

Tabel 4.2 Algemene cijfers vergunningen

	Nulmeting	Eindmeting
Dordrecht (n=36)		
Onderlinge afstemming	-	5,3
Externe communicatie bij vergunningaanvragen	-	6,1
Rapportcijfer tijdsduur vergunningverlening	-	6,8
Rapportcijfer tijdsinzet vergunningverlening	-	6,5
G31 (n=1035)		
Onderlinge afstemming	-	5,3
Externe communicatie bij vergunningaanvragen	-	5,9
Rapportcijfer tijdsduur vergunningverlening	-	6,0
Rapportcijfer tijdsinzet vergunningverlening	-	5,8

Tabel 4.3 Rapportcijfers bouwvergunning

	Nulmeting	Eindmeting
Rapportcijfer afhandelingsduur	-	5,9 (n=12)
Afhandelingsduur in weken	-	15 (n=12)

	Nulmeting	Eindmeting
Rapportcijfer tijdsinzet	-	3,4 (n=12)
Tijdsinzet in uren	-	52 (n=12)
Percentage lege te hoog	-	75% (n=12)

Tabel 4.4 Rapportcijfer milieuvergunning

	Nulmeting	Eindmeting
Rapportcijfer afhandelingsduur	-	7,4 (n=7)
Afhandelingsduur in weken	-	21 (n=7)
Rapportcijfer tijdsinzet	-	6,4 (n=6)
Tijdsinzet in uren	-	69 (n=6)

Tabel 4.5 Rapportcijfers parkeervergunning

	Nulmeting	Eindmeting
Rapportcijfer afhandelingsduur	-	6,6 (n=10)
Afhandelingsduur in werkdagen	-	8 (n=10)
Rapportcijfer tijdsinzet	-	7,0 (n=12)
Tijdsinzet in uren	-	2 (n=12)
Percentage lege te hoog	-	55% (n=12)

4.4 Aanpak strijdige regelgeving

Tabel 4.8 Oordeel ondernemers over de mate waarin vooraf helderheid bestond over bouwvoorschriften, milieureisten, brandveiligheid, ARBO en voedselveiligheid

Nulmeting	Bouwvoor- schriften	Milieu- vereisten	Brandveilig- heid	ARBO	Voedsel- veiligheid
Dordrecht	5,8	6,1	6,5	6,2	6,4
Gemiddelde G31	5,7	5,8	6,1	6,1	6,2
Tussenmeting	Bouwvoor- schriften	Milieu- vereisten	Brandveilig- heid	ARBO	Voedsel- veiligheid
Dordrecht	6,5	6,1	6,5	6,5	6,8
Gemiddelde G31	6,2	6,3	6,5	6,6	6,9
Eindmeting	Bouwvoor- schriften	Milieu- vereisten	Brandveilig- heid	ARBO	Voedsel- veiligheid
Dordrecht	6,0	6,1	6,8	6,8	6,8
Gemiddelde G31	6,3	7,0	6,9	6,8	6,7

5 Ondernemerschap

5.1 Startersbeleid

Tabel 5.1 Rapportcijfers ondernemers over startersbeleid

	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Dordrecht	6,2	6,2	6,4 ↑
G31	6,0	6,2 ↑	6,5 ↑

Tabel 5.2 Rapportcijfer startersbeleid naar startjaar

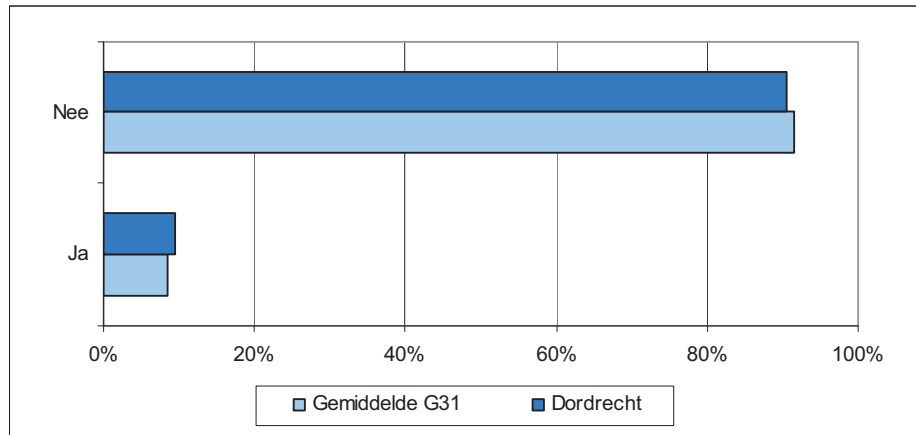
	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
1949 of eerder	6,5 (n=9)	6,3 (n=3)	7,2 (n=2)
1950 tot en met 1979	6,6 (n=17)	6,8 (n=4)	7,1 (n=4)
1980 tot en met 1989	4,9 (n=10)	6,7 (n=3)	6,5 (n=4)
1990 tot en met 1994	5,5 (n=9)	6,0 (n=11)	4,7 (n=3)
1995 tot en met 1999	6,4 (n=16)	6,0 (n=8)	6,4 (n=7)
2000 tot en met 2004	6,3 (n=25)	6,3 (n=15)	6,9 (n=10)
2005 tot en met 2010	-	6,0 (n=10)	6,3 (n=19)

5.2 Arbeidsmarktbeleid

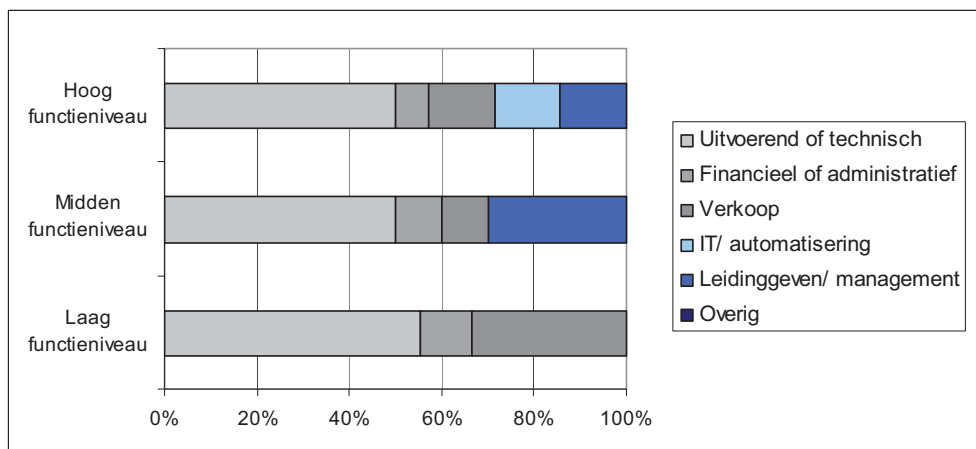
Tabel 5.3 Rapportcijfer ondernemers over arbeidsmarkt

	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Dordrecht	6,3	6,6 ↑	6,5 ↑
G31	6,1	6,4 ↑	6,5 ↑

Figuur 5.1 Percentage bedrijven met problemen bij het vervullen van vacatures

Figuur 5.2 Problemen bij het vervullen van vacatures per soort functie en functieniveau (meerdere antwoorden mogelijk)

6 Acquisitie- en promotiebeleid

Tabel 6.1 Rapportcijfers ondernemers over acquisitie- en promotiebeleid

	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Dordrecht	6,2	6,3 ↑	6,2
G31	5,9	6,2 ↑	6,2 ↑

Tabel 6.2 Rapportcijfer acquisitie- en promotiebeleid naar nationaliteit bedrijf

	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Volledig nationaal bedrijf (alleen actief in Nederland)	6,1 (n=98)	6,4 (n=70)	6,1 (n=54)
Nationaal bedrijf met buitenlandse nevenvestigingen	6,9 (n=7)	6,7 (n=12)	6,0 (n=1)
Internationaal bedrijf met hoofdkantoor in het buitenland	6,5 (n=3)	5,1 (n=6)	-
Internationaal bedrijf met hoofdkantoor in Nederland	-	-	6,4 (n=5)

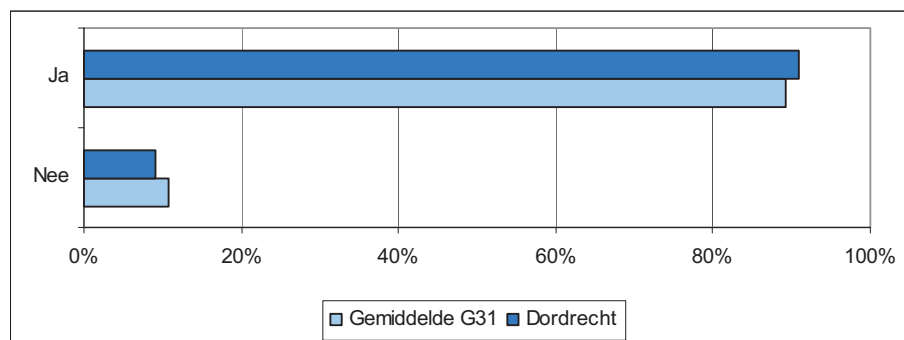
7 Ruimte, infrastructuur en veiligheid

7.1 Ruimtelijk beleid

Tabel 7.1 Rapportcijfers ondernemers over ruimtelijk beleid

	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Dordrecht			
Beschikbaarheid bedrijfslocaties	6,4	6,6 ↑	6,6 ↑
Beleid ontwikkeling/herstructurering bedrijfslocaties	6,3	6,3	6,5 ↑
Bewegwijzering	6,3	6,7 ↑	6,7 ↑
Ontsluiting	6,6	6,3 ↓	6,5 ↓
Staat openbare ruimte	6,6	6,7	7,0 ↑
Veiligheid	6,6	6,6	6,8 ↑
G31			
Beschikbaarheid bedrijfslocaties	6,5	6,5	6,7 ↑
Beleid ontwikkeling/herstructurering bedrijfslocaties	6,0	6,3 ↑	6,3 ↑
Bewegwijzering	6,5	6,8 ↑	6,9 ↑
Ontsluiting	6,8	6,9 ↑	7,0 ↑
Staat openbare ruimte	6,7	6,9 ↑	6,9 ↑
Veiligheid	6,4	6,7 ↑	6,8 ↑

Figuur 7.1 Percentage ondernemers dat op dit moment voldoende ruimte heeft voor bedrijf

Tabel 7.2 Oordeel beschikbaarheid bedrijfslocaties naar vestigingslocatie

	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Op een centrumlocatie	6,3 (n=36)	6,9 (n=24)	7,2 (n=18)
In een woonwijk	6,2 (n=60)	6,8 (n=24)	6,8 (n=41)
Aan de rand van het centrum	-	-	6,4 (n=14)
Op een bedrijventerreinlocatie	6,9 (n=27)	6,6 (n=40)	6,4 (n=43)
In een bedrijfspand	-	-	5,7 (n=9)
Buitengebied /buiten de bebouwde kom	-	3,0 (n=5)	-
B-locatie	-	-	6,0 (n=1)
Elders	-	6,0 (n=23)	7,2 (n=3)

7.2 Bereikbaarheid en parkeren

Tabel 7.3 Rapportcijfers ondernemers over bereikbaarheid en parkeren

	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Dordrecht			
Bereikbaarheid per auto	6,8	7,0 ↑	7,1 ↑
Bereikbaarheid per OV	6,6	6,2 ↓	6,7 ↑
Parkeermogelijkheden	6,2	6,1 ↓	6,4 ↑
G31			
Bereikbaarheid per auto	6,9	7,2 ↑	7,3 ↑
Bereikbaarheid per OV	6,7	6,7	7,0 ↑
Parkeermogelijkheden	6,2	6,5 ↑	6,5 ↑

Tabel 7.4 Oordeel parkeermogelijkheid naar vestigingslocatie

	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Op een centrumlocatie	5,5 (n=39)	5,4 (n=33)	5,0 (n=28)
In een woonwijk	6,1 (n=72)	6,3 (n=34)	6,5 (n=59)
Aan de rand van het centrum	-	-	7,2 (n=18)
Op een bedrijventerreinlocatie	7,6 (n=27)	6,4 (n=48)	6,6 (n=43)
In een bedrijfspand	-	-	7,6 (n=10)
Buitengebied/ buiten de bebouwde kom	-	6,1 (n=6)	9,0 (n=1)
B-locatie	-	-	7,0 (n=1)
Elders	-	6,1 (n=28)	5,1 (n=4)

Tabel 7.5 Oordeel bereikbaarheid per auto naar vestigingslocatie

	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Op een centrumlocatie	5,5 (n=39)	6,4 (n=33)	5,4 (n=27)
In een woonwijk	6,8 (n=72)	7,0 (n=35)	7,2 (n=59)
Aan de rand van het centrum	-	-	6,7 (n=18)
Op een bedrijventerreinlocatie	7,9 (n=27)	7,5 (n=51)	7,9 (n=45)
In een bedrijfspand	-	-	7,0 (n=10)

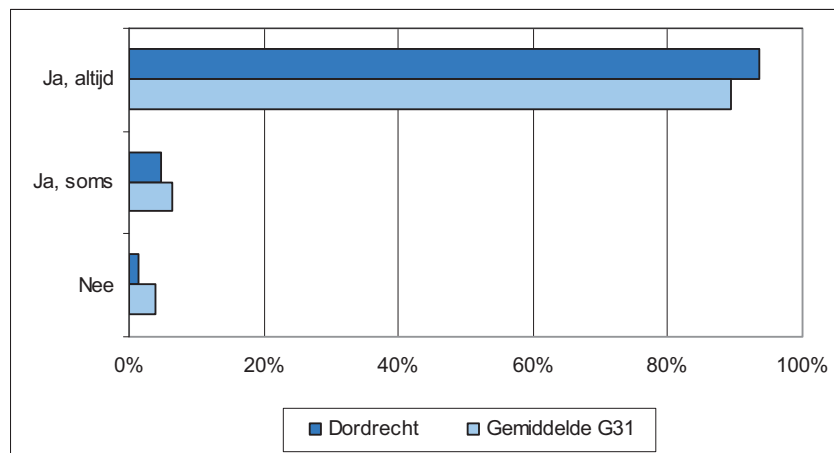
	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Buitengebied/ buiten de bebouwde kom	-	5,9 (n=6)	8,0 (n=1)
Op een B-locatie	-	-	7,0 (n=1)
Elders	-	6,5 (n=29)	6,5 (n=4)

Tabel 7.6 Oordeel bereikbaarheid per OV naar vestigingslocatie

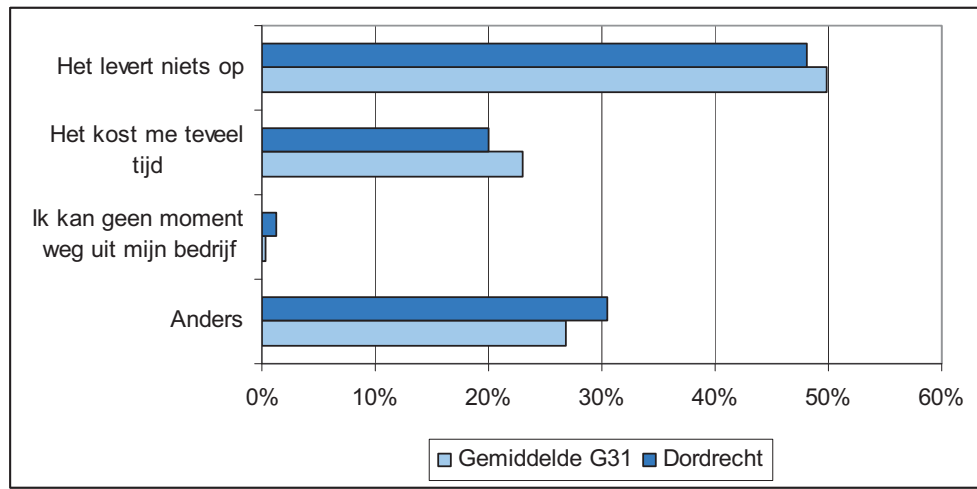
	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Op een centrumlocatie	6,2 (n=39)	6,5 (n=32)	6,9 (n=27)
In een woonwijk	6,8 (n=72)	7,1 (n=33)	7,2 (n=58)
Aan de rand van het centrum	-	-	6,0 (n=18)
Op een bedrijventerreinlocatie	6,3 (n=27)	5,2 (n=45)	5,5 (n=43)
In een bedrijfspand	-	-	7,9 (n=10)
Buitengebied/ buiten de bebouwde kom	-	1,5 (n=6)	8,0 (n=1)
Op een B-locatie	-	-	9,0 (n=1)
Elders	-	6,4 (n=27)	7,7 (n=4)

7.3 Veiligheid

Figuur 7.2 Aangiftebereidheid ondernemers

Figuur 7.3 Redenen waarom ondernemers geen aangifte doen

Bijlage 1 Achtergrondkenmerken

Omvang steekproef tussenmeting

Tabel b1.1 Verdeling respons naar sector

	Aantal	%
Land- en tuinbouw, visserij (inclusief hoveniers)	0	0%
Industrie (inclusief grafische industrie)	11	7%
Bouwnijverheid (inclusief installatiebedrijven)	13	8%
Groothandel	6	4%
Detailhandel en reparatie van consumentenartikelen	17	10%
Horeca	15	9%
Vervoer, opslag en communicatie (inclusief reisbureaus)	11	7%
Financiële dienstverlening	3	2%
Zakelijke dienstverlening, verhuur/handel onroerend goed, verhuur roerende zaken	76	46%
Overige dienstverlening (kappers, schoonheidsspecialist, etc)	15	9%
Totaal	167	100%

Tabel b1.2 Verdeling respons naar vestigingslocatie

	Aantal	%
Op een centrumlocatie	28	17%
Op een bedrijventerreinlocatie	45	27%
Aan huis	60	36%
In een bedrijfspand	10	6%
Aan de rand van het centrum	18	11%
Buitengebied/buiten bebouwde kom	1	1%
Op een B-locatie	1	1%
Elders	4	2%
Totaal	167	100%

Tabel b1.3 Internationaal of nationaal bedrijf

	Aantal	%
Volledig nationaal bedrijf (alleen actief in Nederland)	141	84%
Nationaal bedrijf met buitenlandse nevenvestigingen	1	1%
Internationaal bedrijf met hoofdkantoor in het buitenland	6	4%
Internationaal bedrijf met hoofdkantoor in Nederland	19	11%
Totaal	167	100%

Tabel b1.4 Startjaar bedrijf

	Aantal	%
1949 of eerder	5	3%
1950 tot en met 1979	17	10%
1980 tot en met 1989	16	10%
1990 tot en met 1994	20	12%
1995 tot en met 1999	32	19%
2000 tot en met 2004	32	19%
2005 tot en met 2006	44	27%
Totaal	166	100%

Tabel b1.5 Verdeling respons naar aantal arbeidsplaatsen

	Aantal	%
Minder dan 50	156	93%
50 tot en met 99	5	3%
100 tot en met 149	4	2%
Meer dan 150	2	1%
Totaal	167	100%

Achtergronddata bij figuren

Tabel b1.6 Belangrijkste elementen bij beoordelen ondernemingsklimaat⁴

Element	Dordrecht	G31
Verkeersbeleid en parkeren	18%	14%
Ruimtelijk beleid	13%	10%
Communicatie door de gemeente	12%	14%
Bestuurlijke organisatie economisch beleid	11%	11%
Veiligheid	10%	8%
Dienstverlening en vergunningverlening	7%	10%
Startersbeleid	4%	5%
Arbeidsmarktbeleid	4%	4%
Aanbod publieke diensten (zorg, welzijn, onderwijs etc.)	3%	3%
Beleid betreffende de economische crisis	2%	4%
Bedrijvenacquisitiebeleid	2%	3%
Anders	16%	15%
Totaal	100%	100%

Tabel b1.7 Toe- of afname aandacht ondernemingsklimaat gedurende laatste 2 jaar

	Dordrecht	G31
Toegenomen	23%	23%
Gelijk gebleven	43%	41%
Afgenomen	8%	8%
Weet niet/geen mening	26%	28%
Totaal	100%	100%

Tabel b1.8 Percentage bedrijven met problemen bij het vervullen van vacatures

	Dordrecht	G31
Ja	10%	9%
Nee	90%	91%
Totaal	100%	100%

Tabel b1.9 Problemen bij het vervullen van vacatures per soort functie en functieniveau (meerdere antwoorden mogelijk)

	Uitvoerend/ Technisch	Financieel/ admini- stratief	Verkoop	IT/automa- tisering	Leiding- geven/ manage- ment	Overig
Laag functieniveau	56%	11%	33%	0%	0%	0%
Midden functieniveau	50%	10%	10%	0%	30%	0%
Hoog functieniveau	50%	10%	10%	0%	30%	0%

⁴ De ondernemers is gevraagd de twee voor hen belangrijkste elementen te noemen

Tabel b1.10 Aangiftebereidheid ondernemers

	Ja, altijd	Ja, soms	Nee
Dordrecht	93,7%	4,8%	1,5%
Gemiddelde G31	89,5%	6,5%	4,0%

Tabel b1.11 Redenen waarom ondernemers geen aangifte doen

	Het kost me teveel tijd	Het levert niets op	Ik kan geen moment weg uit mijn bedrijf	Anders
Dordrecht	20%	48%	1%	31%
Gemiddelde G31	23%	50%	0%	27%

Tabel b1.12 Percentage ondernemers dat op dit moment voldoende ruimte heeft voor bedrijf

	Dordrecht	G31
Ja	91%	89%
Nee	9%	11%
Totaal	100%	100%

Bijlage 2 Statistische verantwoording

Voor de telefonische enquête onder ondernemers is binnen elke gemeente een aselechte steekproef van bedrijven getrokken. Omdat elke steekproef gevoelig is voor toevallige fluctuaties bestaat het gevaar voor vertekening van de resultaten. Dit geldt met name voor onder- of oververtegenwoordiging van bepaalde branches per gemeente in de steekproef. Deze kan ook optreden als gevolg van selectieve non-respons. Om die reden is besloten om per gemeente, zoals reeds eerder is gebeurd bij de nul- en de Eindmeting, de steekproeven te herwegen naar brancheverdeling in de betreffende gemeente. Hierbij is gebruik gemaakt van de populatiegegevens van de Kamer van Koophandel per gemeente over 6 branches (zie tabel). Elke ondernemer krijgt dan een weegfactor behorend bij een branche. Deze weegfactor voor ondernemer i is (per gemeente) gelijk aan:

$$w_{ih} = \frac{N_h}{n_h}$$

waarbij N_h staat voor de populatieomvang in branche h en n_h voor de netto steekproefomvang.

In de volgende tabel is de berekening van de weegfactor voor de gemeente Breda opgenomen.

Tabel 0.1 Populatie en steekproef in Dordrecht

Branche	Populatie-omvang	Percentage	Steekproef-omvang netto	Percentage	Weegfactor
Landbouw	36	1%	0	0%	0,0
Industrie	281	6%	11	7%	9,4
Handel, bouw en vervoer	1091	24%	30	18%	34,1
Horeca en detailhandel (Zakelijke) dienstverlening	923	20%	32	19%	11,7
Overige	2007	44%	79	47%	133,8
Totaal	4511	100%	167	100%	

Uit de tabel blijkt dat de verdeling van de ondernemers over de branches in de steekproef afwijkt van die in de populatie. Met name industrie, zakelijke dienstverlening en de sector overig zijn in de steekproef oververtegenwoordigd, terwijl landbouw, handel, bouw en vervoer en horeca en detailhandel zijn ondervertegenwoordigd. Door weging wordt hiervoor gecorrigeerd.

Deze weegfactor is onder andere gebruikt om per gemeente de gemiddelde rapportcijfers te bepalen⁵. Het gemiddelde rapportcijfer voor een gemeente is dan het gewogen gemiddelde van het gemiddelde rapportcijfer per branche:

$$\bar{r} = \sum_{h=1}^6 \frac{N_h}{N} r_h$$

Omdat we te maken hebben met een steekproef heeft dit gemiddelde een bepaalde betrouwbaarheid. Deze wordt uitgedrukt in de steekproefvariantie. In het geval van een gestratificeerde steekproef (of bij benadering voor een herwogen steekproef) is deze variantie⁶:

$$v(\bar{r}) = \frac{1}{N^2} \sum_{h=1}^6 N_h (N_h - n_h) \frac{s_h^2}{n_h}$$

waarbij s_h staat voor de standaarddeviatie in het rapportcijfer in branche h. Voor de 90%-marge geldt dan:

$$m(\bar{r}) = 1,64 * \sqrt{v(\bar{r})}$$

De werkelijke waarde ligt dan met 90% zekerheid tussen $\bar{r} - m(\bar{r})$ en $\bar{r} + m(\bar{r})$.

In het onderzoek wordt een vergelijking gemaakt tussen het gemiddelde in de nul- en de eindmeting⁷. Het verschil tussen twee gemiddelden is statistisch significant als de marge op het verschil kleiner is dan het verschil zelf:

$$m(\bar{r}_1 - \bar{r}_0) \leq \bar{r}_1 - \bar{r}_0$$

Omdat het twee onafhankelijke steekproeven betreft geldt voor de marge op het verschil:

$$m(\bar{r}_1 - \bar{r}_0) = 1,64 * \sqrt{v(\bar{r}_1) + v(\bar{r}_0)}$$

Voor elke combinatie van rapportcijfers van nul- en eindmeting is deze marge bepaald en vervolgens is bekeken welke marges kleiner zijn dan de verschillen zelf. Waar dit het geval is, is sprake van een significante verandering tussen nul- en eindmeting. Dat wil zeggen dat de hypothese verworpen wordt dat er in de populatie geen verandering heeft plaatsgevonden.

⁵ Voor deze berekening is gebruik gemaakt van de analysetechniek SPSS Explore.

⁶ Zie Cochran, *Sampling Techniques*, John Wiley & Sons, 1977, p.95.

⁷ De vergelijking tussen nul- en eindmeting is gemaakt met behulp van de analysetechniek SPSS Compare Means, Independent-Samples T Test.

Statistisch significante verbeteringen en verslechtingen van een rapportcijfer ten opzichte van de nulmeting worden in de navolgende tabellen aangegeven door een opwaartse respectievelijk neerwaartse pijl. Voor de duidelijkheid zij opgemerkt dat het mogelijk is dat wanneer twee gemeenten op een zelfde element van het ondernemingsklimaat in beide metingen exact dezelfde rapportcijfers scoren, in de ene gemeente wel en in de andere geen sprake is van een significante verandering. Zoals hierboven is aangegeven gaat het om gemiddelde rapportcijfers. Het al dan niet statistisch significant zijn van een verschil tussen twee gemiddelde cijfers wordt niet alleen bepaald door de grootte van dit verschil, maar ook door de variatie in de aan het gemiddelde ten grondslag liggende individuele rapportcijfers.